

คำวินิจฉัยของศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัครโรจน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๕/๒๕๕๕

วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายชุมพล คันธวิวัฒน์ กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่
ธ. ๕๘๖๘/๒๕๕๑ หมายเลขแดงที่ ธ. ๓๑๑/๒๕๕๕ ของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ
พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายชุมพล คันธวิวัฒน์ กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่
ธ. ๕๘๖๘/๒๕๕๑ หมายเลขแดงที่ ธ. ๓๑๑/๒๕๕๕ ของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ
พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖
วรรคห้า ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

๑. สรุปข้อเท็จจริง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปความได้ ดังนี้

นายชุมพล คันธวิวัฒน์ ได้ทำสัญญากู้เงินกับธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) สาขา
บางเขน สองสัญญา ดังนี้

๑.๑ สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี

เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๓ นายชุมพล ฯ ได้ทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีโดยใช้บัญชี
กระแสรายวัน ในวงเงิน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านห้าแสนบาทถ้วน) ซึ่งนายชุมพล ฯ ได้ตกลงว่า
บรรดาใบเบิกเงินของตน ไม่ว่าจะเป็เช็คหรือใบหักบัญชีหรือเอกสารในรูปใด ๆ ก็ดี ให้ถือเป็นส่วน
หนึ่งของสัญญาและเงินที่ธนาคารสหธนาคาร ฯ อนุญาตให้เบิกไปก่อนวันทำสัญญาและเบิกเกินจำนวน
ที่ขอกู้ไปนั้น ให้รวมเข้าเป็นหนี้เงินกู้ตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีดังกล่าว โดยกำหนดดอกเบี้ยอัตรา
ร้อยละ ๑๕ ต่อปี และยอมชำระดอกเบี้ยให้ธนาคารสหธนาคาร ฯ เป็นรายเดือน หากธนาคารสหธนาคาร ฯ
มีการปรับอัตราดอกเบี้ยตามสภาวะทางการเงินหรือตามที่ธนาคารสหธนาคาร ฯ เห็นสมควร หรือ
ตามประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราสูงสุดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บได้
นายชุมพล ฯ ตกลงให้ธนาคารสหธนาคาร ฯ คิดอัตราดอกเบี้ยตามที่ปรับใหม่ได้ทันทีโดยมิต้อง

บอกกล่าวก่อนหรือไม่ต้องได้รับความยินยอมใด ๆ จากนายชุมพล ฯ ก่อน และหากนายชุมพล ฯ ผิดนัด ไม่ส่งดอกเบี้ยให้ธนาคารสหธนาคาร ฯ ตามสัญญา นายชุมพล ฯ ยอมปฏิบัติตามประเพณีการค้าของ ธนาคารสหธนาคาร ฯ คือ ให้นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้นเงินที่ค้างชำระและให้ดอกเบี้ยที่ทบ เข้ากับต้นเงินกลายเป็นต้นเงินที่จะต้องเสียดอกเบี้ยต่อไปจนกว่าจะชำระหนี้ให้ธนาคารสหธนาคาร ฯ จนครบถ้วน โดยมีกำหนดเวลาชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

ในการทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีนี้ นางจิตรา คันธวิวัฒน์ และนางสาวลมัย สำเภาเงิน ได้ร่วมกันทำสัญญาค้ำประกันการชำระเงินของนายชุมพล ฯ ไว้กับธนาคารสหธนาคาร ฯ เป็นเงิน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านห้าแสนบาทถ้วน) ตามสัญญาค้ำประกัน หากนายชุมพล ฯ ผิดนัด ชำระหนี้ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ นางจิตรา ฯ และนางสาวลมัย ฯ ยอมร่วมรับผิดชอบกับนายชุมพล ฯ อย่าง ลูกหนี้ร่วม

๑.๒ สัญญากู้เงิน

นอกจากการทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี นายชุมพล ฯ ได้มีหนี้ตามสัญญากู้เงินกับ ธนาคารสหธนาคาร ฯ โดยเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๓๕ นายชุมพล ฯ ได้ทำสัญญากู้เงินกับธนาคาร สหธนาคาร ฯ สาขาบางเขน เป็นเงินจำนวน ๔,๖๒๐,๐๐๐ บาท (สี่ล้านหกแสนสองหมื่นบาทถ้วน) ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ เอ็ม. อาร์. อาร์. บวก ๒ ต่อปี (ขณะทำสัญญาเท่ากับอัตราร้อยละ ๑๖.๗๕ บาท) โดยนายชุมพล ฯ ตกลงว่าจะผ่อนชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยให้ธนาคารสหธนาคาร ฯ เป็นรายเดือน และนายชุมพล ฯ ตกลงชำระหนี้ให้ธนาคารสหธนาคารฯ หักสิ้นภายในวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๔ นายชุมพล ฯ ตกลงด้วยว่าหากธนาคารสหธนาคารฯ ปรับอัตราดอกเบี้ยตามสภาวะการเงิน หรือ ตามประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราสูงสุดที่ธนาคารแห่งประเทศไทย นายชุมพล ฯ ตกลงยินยอมให้ธนาคาร สหธนาคาร ฯ คิดอัตราดอกเบี้ยตามที่ปรับใหม่ได้ทันทีทุกครั้งโดยไม่ต้องบอกกล่าวหรือได้รับความ ยินยอมอีก

ในการทำสัญญากู้นี้ นางจิตรา ฯ และนางสาวลมัย ฯ ได้ร่วมกันทำสัญญาค้ำประกัน การชำระหนี้เงินกู้ของนายชุมพล ฯ ไว้กับธนาคารสหธนาคาร ฯ เป็นเงิน ๔,๖๒๐,๐๐๐ บาท (สี่ล้าน หกแสนสองหมื่นบาทถ้วน) โดยตามสัญญาค้ำประกันดังกล่าว หากนายชุมพล ฯ ผิดนัดชำระหนี้ไม่ว่า ด้วยเหตุใด ๆ นางจิตรา ฯ และนางสาวลมัย ฯ ยอมร่วมรับผิดชอบกับนายชุมพล ฯ อย่างลูกหนี้ร่วม

เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ นายชุมพล ฯ ไม่สามารถชำระหนี้ให้ธนาคารสหธนาคาร ฯ ได้ นายชุมพล ฯ จึงขอต่ออายุสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีออกไปอีกจนถึงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ และภายหลังครบกำหนดชำระหนี้ตามหนังสือต่ออายุสัญญา นายชุมพล ฯ ไม่ชำระหนี้ ธนาคารสหธนาคาร ฯ จึงแจ้งให้นายชุมพล ฯ นำเงินไปเข้าบัญชีเพื่อลดยอดหนี้ลง แต่นายชุมพล ฯ มิได้ดำเนินการใด ๆ

ธนาคารสหธนาคาร ฯ จึงมอบอำนาจให้นายพงศ์เดช วงษ์ภูมิ ผู้รับมอบอำนาจ ฟ้องนายชุมพล คันธวิวัฒน์ กับพวก ให้ร่วมกันชำระเงินตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยรวมเป็นจำนวน ๓,๘๗๖,๕๑๕.๔๑ บาท (สามล้านแปดแสนเจ็ดหมื่นหกพันห้าร้อยสิบเก้าบาทสี่สิบเอ็ดสตางค์) โดยยังต้องชำระดอกเบี้ยให้โจทก์อัตราร้อยละ ๒๖ ต่อปีของต้นเงิน หนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ค้างชำระ จำนวน ๓,๔๓๓,๗๕๕.๒๒ บาท (สามล้านสี่แสนสามหมื่นสามพันเจ็ดร้อยเก้าสิบห้าบาทยี่สิบสองสตางค์) นับแต่วันจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่านายชุมพล ฯ จะชำระหนี้เสร็จสิ้น และหนี้ตามสัญญากู้เงินมีหนี้ค้างชำระทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยรวมกันเป็นเงิน ๖,๘๕๑,๔๐๒.๕๘ บาท (หกล้านแปดแสนห้าหมื่นเจ็ดพันสี่ร้อยสองบาทเก้าสิบแปดสตางค์) โดยต้องชำระดอกเบี้ยให้โจทก์อัตราร้อยละ ๒๖ ต่อปีของต้นเงินหนี้เงินกู้ค้างชำระจำนวน ๔,๖๒๐,๐๐๐ บาท (สี่ล้านหกแสนสองหมื่นบาทถ้วน) นับแต่วันจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่านายชุมพล ฯ จะชำระหนี้เสร็จสิ้น

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยร่วมกันชำระหนี้เงินกู้ให้แก่โจทก์จำนวน ๔,๖๒๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยจากต้นเงินดังกล่าวในอัตราร้อยละ ๑๗ ต่อปี ตั้งแต่วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๓๕ ถึงวันฟ้อง (วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๔๑) และในอัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายย่อยชั้นดี (เอ็ม อาร์ อาร์) บวก ๒.๕๐ ต่อปี ตามประกาศของโจทก์ที่มีผลใช้บังคับและที่ประกาศใช้บังคับต่อไปนับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ แต่ทั้งนี้ดอกเบี้ยถัดจากวันฟ้องต้องไม่เกินอัตราร้อยละ ๒๖ ต่อปี ตามที่โจทก์ขอ หากไม่ชำระให้ยึดที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๕๗๖๘ ตำบลลาดยาว (บางซื่อฝั่งเหนือ) อำเภอบางเขน (บางซื่อ) กรุงเทพมหานคร พร้อมสิ่งปลูกสร้างออกขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้ให้โจทก์ หากได้เงินไม่พอให้ยึดทรัพย์สินของจำเลยทั้งสี่ออกขายทอดตลาดบังคับชำระหนี้ให้โจทก์จนครบ ยกคำขอให้ชำระหนี้เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชี แต่ไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะฟ้องบังคับใหม่ภายในกำหนดอายุความ

จำเลยยื่นอุทธรณ์พร้อมยื่นคำร้องขออุทธรณ์อย่างคนอนาถา ศาลชั้นต้นอนุญาตให้จำเลยดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์ได้ ยกเว้นเฉพาะไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งกำหนดความซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์มาวางพร้อมอุทธรณ์ ส่วนค่าธรรมเนียมชั้นอุทธรณ์ให้จำเลยนำมาวางภายใน ๒๐ วัน

จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง

ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งว่า จำเลยทั้งสามยังมีทางที่จะหาเงินมาชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ได้ จึงไม่ใช่คนยากจนถึงขนาดที่ไม่สามารถชำระค่าธรรมเนียมในชั้นอุทธรณ์ได้ ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกเว้นเฉพาะไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งกำหนดความซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์มาวางพร้อมอุทธรณ์ ส่วนค่าธรรมเนียมชั้นอุทธรณ์ให้จำเลยทั้งสามนำมาวางภายใน ๒๐ วัน นั้นชอบแล้วให้ยกคำร้อง

จำเลยทั้งสามฎีกาคำสั่งศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับฎีกา

จำเลยทั้งสามยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลฎีกา โดยอ้างว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ซึ่งบัญญัติให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลแต่เฉพาะบางส่วนหรือให้ยกคำขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลนั้นเป็นที่สุด ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวจำกัดสิทธิในการฎีกาคำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับฎีกาคำสั่งของจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกาชอบที่จะยกขึ้นวินิจฉัย ขอให้ศาลฎีกามีคำสั่งรับฎีกาคำสั่งของจำเลยทั้งสามไว้พิจารณา

ศาลฎีกาเห็นว่าคดีนี้ศาลชั้นต้นได้ยับยกบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า มาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยมีคำสั่งไม่รับฎีกาของจำเลยทั้งสาม จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่รับฎีกา โดยโต้แย้งว่าบทกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ ใช้บังคับไม่ได้ และศาลฎีกาเห็นว่าจะต้องใช้บทกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้ จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงให้รอการวินิจฉัยมีคำสั่งคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งปัญหาที่จำเลย

โต้แย้งผ่านสำนักงานศาลยุติธรรมไปตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรมพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีดังกล่าวอยู่ในบังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยประเด็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

๒. การดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ รับคำร้องเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ และมีมติเมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๘ ให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ศาลรัฐธรรมนูญ มีมติให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ รวมทั้งให้แจ้งให้สำนักงานศาลยุติธรรมทราบ

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยและคำวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่ ซึ่งมีหลักกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างกันในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่เฉพาะบางส่วน หรือมีคำสั่งให้ยกคำขอเสียทีเดียว ถ้าเป็นการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีในชั้นศาลชั้นต้น ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันมีคำสั่ง ถ้าเป็นการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี โดยยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนดเดียวกัน คำสั่งของศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด”

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าการที่ตนไม่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาคำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ยื่นตามคำสั่งของศาลชั้นต้นที่อนุญาตให้ตนได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลเฉพาะบางส่วน ทำให้คำสั่งนั้นขัดต่อบทบัญญัติดังกล่าวของรัฐธรรมนูญ มีข้อพิจารณาดังนี้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย โดยมาตรา ๒๕ เป็นบทบัญญัติที่วางหลักว่าจะมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มิได้ อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นไว้ว่าอาจมีการจำกัดสิทธิและ

เสรีภาพนั้นได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น ส่วนมาตรา ๓๐ เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไทยให้บุคคล มีความเสมอภาคกันและได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน จะมีการเลือกปฏิบัติโดยเหตุต่าง ๆ เช่น ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ เว้นแต่ด้วยเหตุผลทางกายภาพหรือหน้าที่เท่านั้น และการเลือกปฏิบัติ ต้องเป็นไปเพื่อให้บุคคลใช้สิทธิเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น

ส่วนบทบัญญัติมาตรา ๑๕๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นเรื่อง หลักเกณฑ์ของการฟ้องคดีหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา ซึ่งผู้ที่ประสงค์จะฟ้องคดีหรือต่อสู้คดีอย่าง คนอนาถาต้องยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่จะฟ้องหรือได้ฟ้องคดีไว้แล้ว พร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น คำฟ้อง หรือคำให้การแล้วแต่กรณี และสาบานตัวให้คำชี้แจงว่า ตนไม่มีทรัพย์สินเพียงพอจะเสีย ค่าธรรมเนียมต่อศาล และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้จัดถ้อยคำสาบานของผู้ฟ้องคดีหรือต่อสู้คดีอย่าง คนอนาถาแล้วให้ส่งสำเนาถ้อยคำดังกล่าวไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งด้วย หลังจากนั้นให้ศาลฟังคู่ความ ทุกฝ่ายและทำการไต่สวนและให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือยกคำร้องนั้น แต่ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลเฉพาะบางส่วนหรือมีคำสั่งให้ยกคำร้อง ผู้ยื่นคำขออาจขออุทธรณ์ได้ต่อศาล อุทธรณ์ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันมีคำสั่ง แต่ถ้าศาลอุทธรณ์มีคำสั่งอย่างไรคำสั่งนั้นเป็นที่สุด ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ต่อไป คือ ไม่สามารถฎีกาคำสั่งนั้นต่อศาลฎีกาได้

บทบัญญัติดังกล่าวนี้ให้ประโยชน์แก่คู่ความ ซึ่งมีฐานะยากจน ที่จะฟ้องคดี หรือต่อสู้คดี อย่างคนอนาถา คือ กฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลได้ เพื่อเป็นการอนุเคราะห์หรือ ช่วยเหลือ โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งศาล จะเป็นผู้พิจารณาคำขอของบุคคลดังกล่าวจากการฟังคู่ความทุกฝ่าย และทำการไต่สวนตามที่เห็น สมควร และเมื่อศาลชั้นต้นสั่งเป็นประการใด เช่น ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมบางส่วน หรือไม่ยกเว้น ค่าธรรมเนียมเลย ผู้ขอซึ่งไม่พอใจคำสั่งนั้นยังสามารถอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นได้แต่คำสั่งของ ศาลอุทธรณ์นั้นให้เป็นที่สุด โดยบทบัญญัตินี้ไม่ได้ให้สิทธิผู้ขอที่จะฎีกาคำสั่งของศาลอุทธรณ์ต่อไป

ซึ่งก็มีบทบัญญัติในกฎหมาย ในบางเรื่องที่ทำให้สิทธิคู่ความที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลสูงได้เพียงอีกหนึ่งระดับชั้น เช่น ให้คู่ความสามารถดำเนินการเกี่ยวกับคดีของตนต่อไปในชั้นศาลอุทธรณ์ แต่ไม่สามารถดำเนินการในชั้นศาลฎีกาได้ หรือดำเนินการต่อไปในศาลฎีกา โดยไม่ผ่านศาลอุทธรณ์ เช่น การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔๕ ที่ให้อุทธรณ์ต่อศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดแล้วแต่กรณี มิใช่ให้อุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐสามารถกำหนดให้ยุติคดีบางประเภทได้ โดยการพิจารณาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ไม่ใช่ว่าคดีทุกประเภทจะสามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้เสมอไป คือ ไม่ใช่ว่าทุกคดีจะต้องได้รับการพิจารณาถึงสามศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา โดยอาจเป็นเพราะรัฐไม่ประสงค์จะให้มีการใช้เวลาในการพิจารณาคดีนานเกินไป และอาจทำให้มีปริมาณคดีในศาลมากโดยเฉพาะคดีที่ขึ้นไปสู่ศาลสูงมากเกินความจำเป็นซึ่งจะเป็นภาระมากเกินไป ถึงขนาดที่เป็นคดีกรรณการ และรัฐเห็นว่ามีการให้โอกาสแก่คู่ความในการดำเนินคดีในศาลถึงสองระดับชั้นก็เป็นการให้ความยุติธรรมแก่คู่ความอย่างเพียงพอแล้ว

ดังนั้น เมื่อพิเคราะห์บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ที่บัญญัติอนุญาตให้คู่กรณีสามารถอุทธรณ์คำสั่งที่ศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่ยอมรับให้มีการยกเว้นการเสียค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือบางส่วนไปยังศาลอุทธรณ์และเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำสั่งไม่อนุญาตตามที่ขอ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือแต่บางส่วน กล่าวคือต้องเสียค่าธรรมเนียมทั้งหมด หรือให้เสียค่าธรรมเนียมบางส่วน และกฎหมายกำหนดให้คำสั่งศาลอุทธรณ์นั้นเป็นที่สุด คู่ความจะฎีกาคัดค้านคำสั่งศาลอุทธรณ์มิได้ เห็นได้ว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ไม่มีลักษณะที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ เพราะให้สิทธิคู่กรณีที่ขอดำเนินคดีโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม หากจะมองว่าเป็นการจำกัดสิทธิในการดำเนินคดีในศาลฎีกา เนื่องจากไม่อนุญาตให้ฎีกาต่อไปหากศาลอุทธรณ์ไม่อนุญาตให้ตามที่คู่ความขอ การไม่อนุญาตดังกล่าวก็เป็นการทำตามอำนาจของกฎหมาย คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า และเป็นการกระทำเท่าที่จำเป็น ไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิ และกฎหมายนี้ใช้กับบุคคลทุกคนที่อุทธรณ์คำสั่งที่เกี่ยวกับการขอฟ้องคดีหรือ

ขอต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายจะใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เนื่องจากใช้บังคับกับบุคคลทุกคนที่เป็นคู่ความอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐

ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัสวโรจน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ